Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4020/2014, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.4020.2014.1

Číslo: 90/2015

Právní věta:

Domáhá-li se žalobce v pozdějším řízení náhrady újmy na základě totožných skutkových tvrzení jako v řízení již dříve zahájeném a dosud pravomocně neskončeném, ovšem požaduje vyšší náhradu než v řízení prvním, pak je dána překážka řízení (věci zahájené) pouze co do části, v níž se žalobní žádání překrývá s žádáním v řízení prvním.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.04.2015

Spisová značka: 30 Cdo 4020/2014

Číslo rozhodnutí: 90

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Litispendence

Předpisy: § 83 odst. 1 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 usnesením ze dne 11. 12. 2013 zastavil řízení co do částky 3 333 333,33 Kč představující náhradu nemajetkové újmy z nesprávného úředního postupu Obvodního soudu pro Prahu 7 ve věci vedené pod sp. zn. 4 C 429/2008. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že ve věci je dána překážka věci zahájené, neboť v řízení vedeném u téhož soudu pod sp. zn. 42 C 83/2011 se žalobce domáhá po žalované náhrady nemajetkové újmy ve výši 1 000 000,- Kč na základě totožných skutkových tvrzení.

M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 29. 4. 2014 usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že co do částky 2 333 333,33 Kč se řízení nezastavuje, jinak, tj. ohledně částky 1 000 000,- Kč, rozhodnutí potvrdil. Odvolací soud uvedl, že nedostatek podmínky řízení se týká toliko části žalovaného nároku ve výši 1 000 000,- Kč, v níž se žalobcem v této věci uplatněný procesní nárok překrývá.

Usnesení odvolacího soudu do části, jíž odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně, napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že odvolací soud otázku existence překážky věci zahájené posoudil jinak, než je tato řešena v judikatuře Nejvyššího soudu. Jako dovolací důvod

dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci. Dovolatelka namítá, že v odškodňovacím řízení je stanovení formy a výše zadostiučinění úvahou soudu (nikoliv zcela volnou, neboť soud je do jisté míry vázán i stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010), a není proto rozhodné, jaké výše zadostiučinění se žalobce v tom kterém odškodňovacím řízení domáhá (soud samozřejmě nemůže přiznat něco jiného nebo více, než je žalobou požadováno). Žalovanou částku ostatně žalobce určil svou (v tomto případě ničím nevázanou a zcela přepjatou) volnou úvahou. Rozhodnutí odvolacího soudu není v souladu s ust. § 83 odst. 1 o. s. ř., jakož i recentní judikaturou, na níž odvolací soud odkazuje – např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1692/2009. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení v dovolání napadeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

Dovolací soud shledal dovolání přípustným pro řešení právní otázky v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešené. Jde o otázku, zda v případě odškodňovacího řízení dle zákona č. 82/1998 Sb. při posouzení podmínky řízení spočívající v překážce věci zahájené, lze totožnost předmětu řízení posuzovat pouze s ohledem na skutková tvrzení žalobce, anebo je nezbytné přihlížet také k tomu, čeho se žalobce domáhá (žalobnímu žádání či petitu).

Dovolání není důvodné.

Vymezením totožnosti řízení se dovolací soud již opakovaně zabýval. V dovolatelkou citovaném usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5.2009, sp. zn. 23 Cdo 1692/2009, Nejvyšší soud uvedl: „Totožnost řízení je rozhodná pro posouzení překážky věci rozhodnuté, případně překážky litispendence; je dána totožnosti jejich předmětu a totožnosti účastníků. Předmětem občanského soudního řízení je žalobcem uplatněný procesní nárok, který je vymezen předmětem (žalobním petitem) a základem, který tvoří právně relevantní skutečnosti, na nichž žalobce svůj nárok zakládá (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1646/2000, publikované pod č. 1103 ve svazku 15 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaného nakladatelstvím C. H. Beck). Jinak řečeno, totožnost předmětu řízení předpokládá jak totožná skutková tvrzení žalobce, tak i totožný žalobní petit.“

Otázkou totožnosti předmětu řízení při rozhodování o nárocích, jimiž se žalobce jako poškozený domáhá náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, se Nejvyšší soud výslovně zabýval v usnesení ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1908/2014 (s odkazem na stanovisko ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) se závěrem, dle nějž v případě, kdy žalobce opětovně uplatňuje nárok na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem spočívajícím v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě, pak překážka věci rozsouzené je dána pouze tehdy, nárokuje-li žalobce náhradu újmy jen za období, které již bylo předmětem posuzování v předcházejícím řízení. Pouze v takovém případě by předmět řízení byl vymezen zcela shodně. Pokud však řízení nadále pokračuje a žalobce nově uplatní nárok i za toto další období, nejde o shodné vymezení předmětu řízení. Neuplynula-li od rozhodnutí v předcházejícím řízení dostatečně dlouhá doba, aby celkovou délku řízení bylo možno hodnotit za nepřiměřeně dlouhou, je tato okolnost

důvodem pro zamítnutí žaloby, nezakládá však překážku věci rozsouzené.

Ve zde posuzovaném případě však zjevně žalobce požaduje náhradu újmy na základě totožného předmětu řízení, avšak s odlišným – o 2 333 333.-Kč vyšším žalobním žádáním (petitem).

Nelze se zde bez dalšího ztotožnit s názorem dovolatelky, dle nějž není rozhodné, jaké výše zadostiučinění se žalobce v tom kterém odškodňovacím řízení domáhá. Obecně platí doktrinální procesní závěr, že předmět řízení je totožný, jsou-li totožná jak skutková tvrzení žalobce, tak žalobní petit.

Nejvyšší soud vychází z toho, že taková zásada působí i ohledně nároků na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu. Na tom nic nemůže změnit ani dovolatelkou zmiňovaná okolnost, že stanovení formy a výše zadostiučinění závisí do jisté míry na uvážení soudu, neboť, jak sama dovolatelka uvádí, soud je při stanovení formy a výše zadostiučinění omezen právě žalobním žádáním. Platí judikaturou dovozený závěr (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3850/2014, publikovaný pod R 37/2015), že rozhodování o těchto nárocích je případem způsobu vypořádání právního vztahu vyplývajícího z právního předpisu dle § 153 odst. 2 o. s. ř. a že soudy nejsou při rozhodování o takových nárocích vázány uplatněným žalobním návrhem, zároveň se však uplatňuje působení dispoziční zásady soukromoprávního soudního řízení v tom smyslu, že soudy nemohou žalobci přisoudit ani na tomto nároku více, nežli žalobou požaduje.

Pokud pak žalobce v průběhu řízení postupem dle § 95 o. s. ř. za souhlasu soudu změní žalobu jejím rozšířením tak, že na uplatněném nároku požaduje nadále více, nežli doposud, je na místě i o takovém jeho žalobním žádání věcně rozhodnout.

Domáhá-li se žalobce v pozdějším řízení náhrady újmy na základě totožných skutkových tvrzení jako v řízení již dříve zahájeném a dosud pravomocně neskončeném, ovšem požaduje vyšší náhradu než v řízení prvním, pak je dána překážka řízení (věci zahájené) pouze co do části, v níž se žalobní žádání překrývá s žádáním v řízení prvním, jak správně uzavřel odvolací soud. Naopak nic nebrání tomu, aby o zbývající části – žádání „navíc“ – soud meritorně rozhodl, a buď případně žalobci náhradu přiznal, dospěje-li ke zjevně výjimečnému závěru, že přiznání náhrady požadované v prvním řízení nebylo jen se zřetelem k projevu dispozitivní zásady přiměřeným, anebo aby rozhodl o takovém žádání zamítavě, byla-li náhrada přiznaná při rozhodování o dřívějším návrhu ve smyslu přiměřenosti vypořádána nebo byl-li nárok shledán zcela nedůvodným. Řízení by ovšem měla být především ve smyslu § 112 odst. 1 o. s. ř. spojena. Nestane-li se tak, bude muset soud rozhodující o pozdějším návrhu vyčkat rozhodnutí o původně uplatněném návrhu. Uvedené ostatně musí platit i pro případ, že takový, oproti původně uplatněnému, zvýšený nárok uplatní samostatnou žalobou po skončení řízení o původním nároku.

Nerozhodná je rovněž námitka žalované, že volnou úvahou žalobce určená částka v tomto případě je „ničím nevázaná a zcela přepjatá“, neboť právě důvodnost požadovaného odškodnění má být předmětem meritorního posouzení věci.